

1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΟΦΑΔΩΝ**Τάξη: Γ΄****ΘΕΜΑ: «Παραδοσιακός γάμος (καραγκούνικος)»****Σχολικό έτος 2003-2004****Κριτήρια Επιλογής Θέματος**

- ⇒ Συνεισφορά μας στην παράδοση
- ⇒ Επιθυμία των μαθητών να διασωθεί το έθιμο του караγκούνικου γάμου
- ⇒ Η περιοχή μας (περιοχή με λαογραφικό μουσείο και τοπική φορεσιά) ενδείκνυται για την εργασία αυτή.

Σκοπός και Στόχοι

- ✓ Να κατανοήσουν οι μαθητές το ιστορικό-λαογραφικό παρελθόν του.
- ✓ Να δουν τη συνέχεια και την εξέλιξη του πολιτισμού μας
- ✓ Να ενισχύσουν την Ελληνική μας Ταυτότητα
- ✓ Να γνωρίσουν τα ήθη και τα έθιμα που συνδέονται με το βασικότερο θεσμό της κοινωνίας: το γάμο
- ✓ Να συγκρίνουν τον παραδοσιακό με το σύγχρονο γάμο και να βρουν την κοινή τους βάση μέσα από την αναβίωση ενός παραδοσιακού γάμου
- ✓ Να κατανοήσουν οι μαθητές την έννοια της ομαδικότητας
- ✓ Να καλλιεργήσουν το πνεύμα συνεργασίας
- ✓ Να μάθουν να ανατρέχουν σε πηγές(ιστορικές, λαογραφικές) και να κατανοήσουν τη σημαντικότητα τους.

Δραστηριότητες

- Ερωτηματολόγια
- Επίσκεψη στο λαογραφικό μουσείο της περιοχής
- Συνεντεύξεις- προσωπικές εμπειρίες
- Φωτογραφικό υλικό εποχής παραδοσιακοί- Καραγκούνικου γάμου
- Παρουσίαση νυφιάτικης φορεσιάς
- Συγκέντρωση στοιχείων
- Σύνθεση των στοιχείων κατά νοηματική ενότητα
- Καταγραφή των στοιχείων- πληροφοριών από τους μαθητές

Αναμενόμενα αποτελέσματα-Συμπεράσματα

- Οι μαθητές δε δραστηριοποιήθηκαν όσο θα έπρεπε, ωστόσο δουλεύοντας ομαδικά ήρθαν σε επαφή με στοιχεία της παράδοσης (φορεσιά, τραγούδια, ήθη και έθιμα)

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- 1). Λαογραφικά της πεδινής Θεσσαλίας και στοιχεία της ορεινής (ήθη- έθιμα-παραδόσεις του Βαγγέλη Δ. Αγγέλη β' τόμος)
- 2). Περιοδική έκδοση της ένωσης Επιστημόνων Ν Καρδίτας Γνώση και Γνώμη (τόμος δ)
- 3). Πληροφορίες μέσω Internet

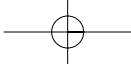
Η φορεσιά του γαμπρού και της νύφης

Πρόλογος

Κλείσαμε για λίγο τα βιβλία μας και αρχίσαμε να ψάχνουμε πληροφορίες που αφορούν τη ζωή των προπαππούδων και των προγιαγιάδων μας. Μεγάλη εντύπωση μας προκάλεσε η καραγκούνικη φορεσιά και η φορεσιά του γαμπρού όπως και η ζωή τους. Γι' αυτό ξεκινήσαμε να ψάχνουμε απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα που μας απασχολούν σχετικά με αυτά. Τις απαντήσεις τις βρήκαμε από το λαογραφικό μουσείο Σοφάδων και από τους παππούδες μας.

Νυφιάτικη καραγκούνικη φορεσιά

Αξιοθαύμαστη ήταν η νυφιάτικη καραγκούνικη φορεσιά και ο τρόπος που ήταν ραμμένη και στολισμένη. Πρώτα ένα μικρό αγόρι έβαζε το κάμ'σο στο κεφάλι της νύφης για να γεννήσει αγόρια, που στον ποδόγυρο είχε κέντημα, κρόσσια ή φούντες. Πάνω από αυτό φορούσαν το καβάδι το οποίο ήταν λίγο πιο κοντό από το κάμ'σο ώστε να φαίνεται το κέντημα (του κάμ'σου). Μετά από το κάμ'σο φορούσαν το σαγιά που είχε χρώμα λουλακί και στα πλάγια υπήρχαν λαγκιόλια (πιέτες). Τα μανικιούλια ή χούφτες που έμπαιναν στο μπράτσο πάνω στα καβαδομάνικα ήταν χρυσοκέντητα. Την τραχλιά η οποία κάλυπτε το στήθος επειδή δε φορούσαν εσώρουχα είχε χρώμα άσπρο και δενόταν πίσω στο λαιμό. Δύο ποδιές φορούσαν πάνω από όλα τα ρούχα. Η μια ποδιά ήταν πιο μακριά και είχε χρώμα άσπρη η απαλή ροζ μεταξωτή και η άλλη χρυσοκέντητη. Τέλος πάνω από τη ποδιά φορούσαν το ασημοζούναρο. Στο κεφάλι φορούσαν μαντίλα, μαύρη μεταξωτή και κεντημένη στο ένα άκρο της. Μέσα όμως από το μαντήλι έφτιαχναν μια κουριά για να στέκεται ή όποιες είχαν μακριά μαλλιά έκαναν τα μαλλιά τους κοτσίδα και τα γυρνούσαν γύρω από το κεφάλι. Ακόμα φορούσανε και κάλτσες τα λεγόμενα τσιρέπια. Στο κεφάλι φορούσανε φλουριά λοξά βαλμένα. Επίσης φλουριά έβαζαν και μπροστά στο στήθος τρεις έως τέσσερις σειρές. Τη στολή την έφτιαχναν μόνες τους. Αγόραζαν άσπρο πανί ειδικό για τις καραγκούνικες στολές το λεγόμενο σκλαρ, το οποίο ήταν μαλλί από πρόβατο, Το λανάριζαν μόνοι τους σε λανάρια το έβαφαν μαύρο, το έγνεθαν και το κεντούσαν χαμηλά στο κάμ'σο. Τα μανίκια τα κεντούσαν με μεταξωτή κλωστή, όπως επίσης και το καλό το κάμ'σο. Οι οικογένειες που είχαν μεγαλύτερη οικονομική άνεση καλούσαν ένα Βλάχο ο οποίος ήταν ειδι-

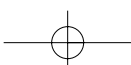
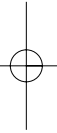
κός στην κατασκευή της καταγκούνικης νυφιάτικης φορεσιάς. Η οικογένεια της νύφης φιλοξενούσε το Βλάχο στο σπίτι μια εβδομάδα έως να κατασκευάσει τη φορεσιά.

Διαφορές στη στολή

Οι στολές διέφεραν ως προς την ποιότητα του υφάσματος. Οι πιο πλούσιοι φορούσαν περισσότερες σειρές φλουριά και ήταν χρυσά ενώ αντίθετα οι άνθρωποι που δεν είχαν οικονομική άνεση ψεύτικα. Ακόμη η ζώνη που την έλεγαν ασημοζούναρο, οι πλούσιοι την είχαν ενώ οι άλλοι την έβαφαν.

Η φορεσιά του Γαμπρού

Επίσης ωραία ήταν και η φορεσιά του γαμπρού. Από το 1910 ο γαμπρός φορούσε μαύρο κοστούμι και άσπρο πουνκάμισο. Αντί όμως για γραβάτα φορούσε δυο στενές κορδέλες πάνω από το πουνκάμισο σταυρωτά και είχαν χρώμα γαλάζιο και άσπρο η κόκκινο και άσπρο και ήταν μεταξωτές. Όταν ο γαμπρός με τη νύφη βγαίνανε από την εκκλησία βγάζανε τις κορδέλες.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΜΠΕΛΙΩΝ

ΘΕΜΑ: «Παραδοσιακός γάμος»

Σχολικό έτος 2003-2004

Ο Παραδοσιακός Γάμος

Στο πρόγραμμα της ευέλικτης ζώνης σκεφτήκαμε να ασχοληθούμε με το θέμα «παραδοσιακός γάμος», γιατί είναι ένα θέμα στο οποίο θα μπορούσαμε το κυρίως υλικό να το συγκεντρώσουμε ρωτώντας τους γεροντότερους κατοίκους στα χωριά μας. Άλλωστε στην μέχρι και πριν λίγο καιρό σχετικά απομονωμένη περιοχή μας διατηρούνται μέχρι τις μέρες μας αρκετά από αυτά τα έθιμα.

Για να συγκεντρώσουμε ευκολότερα και να μελετήσουμε καλύτερα το υλικό της εργασίας μας, αποφασίσαμε να χωριστούμε σε ομάδες. Τα παιδιά του κάθε χωριού θα βόλευε αν ανήκαν στην ίδια ομάδα κι έτσι φτιάξαμε τέσσερις ομάδες: των Αμπελιών, της Γλυκομηλιάς, του Κλεινοβού και της Χρυσομηλιάς, ενώ οι δύο συμμαθητές μας που διαμένουν στο χωριό Καλογριανή θα ανήκαν στην ομάδα των Αμπελιών.

Όλοι οι μαθητές του μικρού ορεινού σχολείου μας συμμετείχαν στο πρόγραμμα της ευέλικτης ζώνης στην αυλή του γυμνασίου: Αγραφιώτης Παναγιώτης, Αδάμος Ανδρέας, Μπούλμπος Απόστολος, Ναστογιάννης Δημήτριος, Ξάνθη Μαρία, Πλησιώτης Μιχαήλ, Πολίτη Μαρία, Τσιούμα Παρασκευή, Αδάμον Γεωργία, Γατσά Βικτωρία, Γρηγορίου Παρασκευή, Δήμον Γλυκερία, Κονκουράβας Στέφανος, Ρέμπελου Βασιλική, Μαντζαφλάρας Σωτήριος, Μαργέλου Αφροδίτη, Μπούλμπου Αλεξάνδρα, Ναστογιάννη Ελένη, Ντούλας Ευθύμιος, Ντούλας Ιωάννης, Φλέγκας Ευαγγελία, Χασιώτης Βασίλειος, Αδάμον Αναστασία, Αργύρη Χριστίνα, Γιαννούλας Αντώνιος, Δημητρίου Θεόδωρος, Δημούσης Δημήτριος, Ζαχαράκης Βάιος, Ξάνθης Γεώργιος και Φλέγκας Κωνσταντίνος.

Με το πρόγραμμα ασχολήθηκαν οι παρακάτω καθηγητές: Ζαμπάκη Γεωργία και Παπανικολάου Αναστασία, φιλόλογοι, ασχολήθηκαν με τη συγκέντρωση του υλικού

και την επεξεργασία του δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη γλωσσική, λαογραφική, θρησκευτική και κοινωνιολογική πλευρά του θέματος. Λαϊάκης Σωκράτης και Αλμπάνης Γεώργιος, καθηγητές φυσικής αγωγής, ασχολήθηκαν με τα τραγούδια και τους χορούς που συνόδευαν κάθε πτυχή του παραδοσιακού γάμου. Παππιάς Βασίλειος, φυσικός, ασχολήθηκε με τη φωτογράφιση και εξέτασε το θέμα από την σκοπιά της βιολογίας.

Ξεκινώντας την εργασία μας αποφασίσαμε να συλλέξουμε στοιχεία για το θέμα μας από τους γεροντότερους κατοίκους των χωριών σε ταινίες μαγνητοφώνου. Επισκεφτήκαμε τα περισσότερα σπίτια της περιοχής και συζητήσαμε με 31 γιαγιάδες κυρίως αλλά και παππούδες αναζητώντας πληροφορίες για τον παραδοσιακό γάμο. Κάθε ομάδα με τη σειρά της χρησιμοποίησε το μαγνητόφωνο και όλοι μαζί καταγράψαμε ένα μεγάλο πλήθος πληροφοριών σε ταινίες διάρκειας 5 ωρών, τις οποίες στη συνέχεια «επεξεργαστήκαμε» μέσα στην τάξη. Έτσι ακούγοντάς τες ανακαλύψαμε ότι στην περιοχή μας υπάρχουν έθιμα που τα συναντούμε σε όλα τα χωριά, αλλά και κάποια άλλα που θα μπορούσαμε να τα χαρακτηρίσουμε «ιδιαίτερα έθιμα του κάθε χωριού». Αυτά τα συναντούμε μόνο σε ένα συγκεκριμένο χωριό και όχι στα γειτονικά. Κάποια από αυτά τα έθιμα δεν διατηρούνται πλέον σήμερα, γεγονός που δίνει στις διηγήσεις αυτές μια αναμφισβήτητη λαογραφική χροιά και αξία.

Στις επισκέψεις μας είχαμε πάντα μαζί και φωτογραφική μηχανή. Οι γιαγιάδες ξεδίπλωναν τα παλιά υφαντά δώρα που έπαιρναν σαν «βλαμάδες» ή «βλαμάτισσες» από τους γάμους ή αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν για καλέσματα και φωτογραφίσαμε πάρα πολλά από αυτά. Κάποια τα φέραμε και στο σχολείο για τα παρουσιάσουμε και στους υπόλοιπους συμμαθητές μας.

Με ιδιαίτερη προσοχή ακούσαμε τις γιαγιάδες να τραγουδούν τα δημοτικά τραγούδια. Κάθε έθιμο του παραδοσιακού γάμου συνοδευόταν από το ειδικό τραγούδι ή τα τραγούδια του. Με άλλο τραγούδι πλένονται τα προικιά, με άλλο πιάνονται τα προζύμια με άλλο φεύγει η νύφη από το πατρικό της για την εκκλησία. Άλλο θα χορέψει η νύφη, ο γαμπρός και άλλο τα πεθερικά. Με άλλο θα πάει κάποια από τις επόμενες μέρες -διαφορετική για κάθε χωριό- στη βρύση για νερό, για να μάθει το δρόμο.

Επίσης γνωρίσαμε τους χορούς, όπως μας τους έδειξαν οι γιαγιάδες που χόρευαν σε κάθε περίπτωση και τους χορέψαμε και εμείς με τη σειρά μας στο σχολείο, στο μάθημα της γυμναστικής.

Στη συνέχεια παραθέτουμε ένα μικρό απόσπασμα από μια συνέντευξη που πήραμε από ηλικιωμένη κάτοικο του χωριού Κλεινοβού.

— Μπορείτε να μας πείτε για τους γάμους στην εποχή σας πώς γινόταν τότε;

Ετότε από προξενιά παντρεύονταν όλα τα κορίτσια. Τα κορίτσια τότε δεν τα ρωτούσαν, αν ήθελαν, αν δεν ήθελαν, οι παππούδες τότε έπαιρναν την πρωτοβουλία. Αφού τα συμφωνούσαν πρώτα, μετά τα έλεγαν τα παιδιά.

Φωτογραφία: Ομάδα Χρυσομηλιάς

Στα παλιά τα χρόνια οι βλάμηδες και οι βλαμάτισσες καλούσαν τους προσκεκλημένους στο γάμο πηγαίνοντας από σπίτι σε σπίτι με την κόφρα γεμάτη κρασί και στολισμένη με λουλούδια, στο γάμο βοηθούσαν σε όλα φορώντας υφαντές στον αργαλειό ποδιές τις οποίες κρατούσαν στο τέλος ως δώρο για την βοήθεια που είχαν προσφέρει. Το σόι της νύφης το καλούσαν με ένα πανέρι λουλούδια, δίνοντας ένα λουλούδι σε κάθε σπίτι.

Ετότε οι γαμπρήδες δεν πάγαιναν κάθε μέρα, μια φορά την Κυριακή πάγαιναν. Και τότε τις περιποιήνταν με κοτόπουλα, με τυρί, ότι είχε ο καθένας. Το βράδ' έφεγναν πάλι δεν κοιμόταν στο σπίτι. Μετά όριζαν το γάμο.

Τη Δευτέρα πήγαιναν και έπλεναν τα προικιά στις δριστελέες. Πήγαιναν πέντε κορίτσια τα φόρτωναν στην πλάτη τα πράγματα, πήγαιναν και στις φτέρες και φόρτωναν ένα ζώο και γέμιζαν τα προσκέφαλα, έξι προσκέφαλα. Τα έπλεναν στις δριστελέες, τα στέγνωναν και τα έφερναν πάλι, τις βελέντζες, όλα.

Ύστερα την Πέμπτη έπιαναν τα προζύμια. Καλούσαν το σόι όλο, έρχονταν, όριζαν τρεις βλαμάδες εκεί κοσκινούσαν το αλεύρι. Το κοσκινούσαν τρία παιδιά- να είναι τα πρώτα παιδιά, τα πρώτα γεννημένα παιδιά -, κοσκινούσαν σε τρεις σίτες δίπλα δίπλα και έπαιρναν μετά και έριχναν στη νύφη ή στο γαμπρό για να ασπρίσουν, να γίνουν παππούδες, αυτό συμβόλιζε αυτό. Αφού τελείωναν και έφτιαναν αυτού τα παιδιά και τα κορίτσια πήγαιναν..., αυτοί απ' τον γαμπρό πήγαιναν στη νύφη και αυτοί από τη νύφη στο γαμπρό πήγαιναν και τους έφτιαναν απ' αλεύρι, ν' ασπρίσουν.....

Την άλλη την ημέρα έφτιαχναν τις κουλούρες, και την καλή την κουλούρα, ωραία στολισμένη με κεντίδια πολλά που θα την μοίραζαν ύστερα σε όλα τα κορίτσια, τα κορίτσια πήγαιναν και έπιαναν από λίγο από την κουλούρα αυτήν, για να αρραβωνιαστούν, να αρραβωνιαστούν και αυτά.....

Μετά την άλλη την ημέρα οι βλαμάδες του γαμπρού έντυναν καλά τρία τα άλογα, άσπρα άλογα, και πήγαιναν να πιάσουν την προίκα. Τα κορίτσια, τρία κορίτσια μάζευαν την προίκα και έβαζαν μέσα κανένα πορτοκάλι, καρύδια, πότε καμιά λίρα, τέτοια πράγματα για να τα βρουν οι βλαμάδες όταν θα την άνοιγαν την προίκα. Τα παιδιά ήταν παλικάρια, όχι παντρεμένα, και με μαντήλια εδώ στην πλάτη και πήγαιναν στη νύφη, τα κορίτσια κάθονταν ψηλά στην προίκα και ήθελαν λεφτά να τη δώσουν, οι βλαμάδες, εκεί συζητούσαν, μπορούσε ύστερα και κανένα παιδί να τα ταιριάσουν κιόλα με κανένα κορίτσι, μετά φόρτωναν την προίκα, χόρευαν κιόλα γιατί το σόι που ερχόταν είχαν και τα όργανα. Όταν έφταναν στο σπίτι του γαμπρού με τα όργανα, την

προίκα, ο γαμπρός κερνούσε τις βλαμάδες, κερνούσε και την προίκα και έκοβαν και την κουλούρα απ' το σόι της νύφης και οι βλαμάδισσες κερνούσαν λουκούμ' και νερό και χόρευαν.....

Το απόγευμα πήγαιναν τα όργανα και έπαιρναν πρώτα το νουνό, μετά έφεγναν πήγαιναν στο γαμπρό και μετά πήγαιναν στη νύφη. Η νύφη έβαλνε τις μετάνοιες στη μάνα τσ', στον πατέρα τσ', στο σόι όλο και τις χαιρέταγε. Ο γαμπρός έβαλνε τις μετάνοιες στον πεθερό και ο πεθερός του έβαζε άσπρο μαντίλι και την έδινε την νύφη. Η νύφη έβγαине έξω, την κέρναγαν ο κόσμος όλος, ότι είχε ο καθένας, την έδιναν στο χέρι, δεν τα κρεμούσαν όπως τώρα. Μετά ή νύφη έπινε τρεις φορές κρασί και τόσπαγε το ποτήρ', και έφεγναν να πάν' στην εκκλησία, χορεύοντα με τα όργανα όλο το δρόμο.....

Στην εκκλησία μέσα έμπαιναν μόνο η νύφη, ο γαμπρός, τα πεθερικά και πολύ λίγοι ακόμα, δεν έμπαιναν ο κόσμος μέσα, κανένας. Όλοι ήταν απ' έξω και χόρευαν, έξω απ' την εκκλησία χόρευαν ο κόσμος όλος.

— Έξω από την εκκλησία καθόταν ο κόσμος; Γιατί;

Γιατί δεν άφηναν να μπει μέσα κανένας.....

— Γιατί, γιαγιά;

Ε... για να μη τη μαγέψουν τη νύφη, τότε γίνονταν και αυτά τα πράγματα.....

Την Τετάρτη το πρωί η νύφη πήγαινε στη βρύση με τους βλαμάδες, τις βλαμάδισσες, τη πεθερά και όλο το σόι. Τα παιδάκια έτρεχαν τότε και έπαιρναν τα λεφτά που έριχνε η νύφη στη βρύση, γιατί έριχνε πρώτα λεφτά και μετά έπαιρνε το νερό. Τότε τραγουδούσαν και το τραγούδ':

Βρύση μου μαλαματένια, πως κρατάς κρύο νερό

Πως κρατάς και δεν στερεύεις, το μεγάλο τον καημό.....»

Από τη διήγηση της γιαγιάς Φρειδερίκης, 65 χρόνων, στην ομάδα Κλεινοβού

Χορός της νύφης στην πλατεία του χωριού Αμπελοχώρι,

πριν από 60 περίπου χρόνια.

Ο χορός έχει δύο κύκλους, στον εξωτερικό χορεύουν οι άνδρες και στον εσωτερικό οι γυναίκες.

Η νύφη φοράει άσπρο φόρεμα φτιαγμένο με χοντρό ύφασμα, ζακέτα μαύρη και στο κεφάλι το νυφιάτικο «μαντήλι με κονκάκια».

1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ**Τάξη: Β΄****ΘΕΜΑ: «Σχεδιασμός και σύνταξη τουριστικού οδηγού για το διευρυμένο Δήμο της Καλαμπάκας»****Σχολικό έτος 2003-2004****Εισηγητής:** Ιωάννης Κουτσομπόης**Συμμετέχοντες καθηγητές:** Ζιώγας Νικόλας (ΠΕ4), Γκανούλη Ιωάννα (ΠΕ17), Ρογκάς Θωμάς (ΠΕ20), Σιδεράς Παναγιώτης (ΠΕ8), Σαμαρά Βάια (ΠΕ5), Σπυράκης Ιωάννης (ΠΕ16), Κοντογιάννης Δημήτριος (ΠΕ3), Κυριτσοπούλου Ευαγγελία (ΠΕ2), Γεωργούλα Φανή (ΠΕ2), Στάμου Ευθυμία (ΠΕ3).**Διδακτικά αντικείμενα:** Νεοελληνική Γλώσσα, Τοπική Ιστορία, Πληροφορική, Ξένη Γλώσσα (Γαλλικά), Μουσική, Καλλιτεχνικά, Γεωγραφία, Μαθηματικά, Τεχνολογία - Πληροφορική.**Προβλεπόμενος χρόνος:** Εννιά διδακτικές ώρες. Ωστόσο η επεξεργασία των πληροφοριών και η ταξινόμηση τους μπορεί να επεκταθεί και πέρα από τις ώρες αυτές και να αποτελέσει μια ευρύτερης έκτασης εργασία.**Σχέση με το πρόγραμμα σπουδών: Η διδακτική πρόταση αφορά:**

Α) Το μάθημα της Έκθεσης - Έκφρασης της Β΄ Γυμνασίου. Συγκεκριμένα στη γλωσσική διδασκαλία της Β΄ Γυμνασίου προβλέπεται η διδακτική ενότητα της «Περιγραφής» του σχολικού εγχειριδίου όπου οι μαθητές καλούνται να ασκηθούν στην οργάνωση της περιγραφής, αλλά και στη δομή του περιεχομένου της. Εξάλλου ανταποκρίνεται άμεσα σε σχετική άσκηση του βιβλίου που προτρέπει τους μαθητές να συντάξουν σε ομάδες έναν τουριστικό οδηγό της περιοχής τους χρησιμοποιώντας δοκιμακό λόγο, ακριβή και σαφή ή λογοτεχνικό ύφος στην περιγραφή τους.

Συνδέεται με τις οδηγίες του προγράμματος σπουδών για το γραπτό λόγο καθώς οι μαθητές γράφουν κείμενα λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του δέκτη προς τον οποίο απευθύνονται, τα πληκτρολογούν, τα μορφοποιούν, τα βελτιώνουν και τα διορθώνουν σε Επεξεργαστή Κειμένου.

Τα παιδιά χρησιμοποιούν τα εργαλεία και τις δυνατότητες του Η/Υ για να προσθέσουν στο κείμενό τους εικόνες και προσπαθούν να οργανώσουν ένα περιγραφικό κείμενο με παραγωγικό τρόπο περιγράφοντας πρώτα το όλο και κατόπιν τα μέρη του, ενώ παράλληλα μαθαίνουν να καθορίζουν και να αναγνωρίζουν την οπτική γωνία της περιγραφής. Επιπλέον χρησιμοποιούν τις δυνατότητες του Διαδικτύου για την συγκέντρωση, διασταύρωση - σύγκριση και αξιοποίηση των πληροφοριών.

Β) Επίσης ανταποκρίνεται και στους σκοπούς του Αναλυτικού Προγράμματος του Γυμνασίου που αφορά στη μελέτη της τοπικής ιστορίας. Πράγματι οι μαθητές καλούνται να συγκεντρώσουν στοιχεία που αναφέρονται:

- α) στην ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ: Ιστορία του τόπου, κλιματολογικές συνθήκες, μελέτη τοπωνυμίων, Αρχαιολογία, τοπική αρχιτεκτονική.
- β) στην ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: αγροτική Ιστορία, προϊόντα, οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων, Ιστορία των επιχειρήσεων και των μεταφορών.
- γ) στη ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: Πληθυσμιακές μετακινήσεις, μετανάστευση.
- δ) στην ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: Οικιακή ζωή, προφορική παράδοση, Λαογραφία.
- ε) στην ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
- στ) στην ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ: Μνημεία λόγου τέχνης και πολιτισμού.
- ζ) στην ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: Μοναστήρια, ιεροί και θαυματουργικοί χώροι.

Είναι μια εναλλακτική προσέγγιση, αφού δίνει τη δυνατότητα να γίνει η κλασική διδασκαλία των μαθημάτων με τρόπο διερευνητικό και συνεργατικό με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών.

Προϋποθέσεις:

- ❖ Καλή, σχετικά, χρήση του διδάσκοντος /της διδάσκουσας και των μαθητών με τα εργαλεία του Η/Υ: Internet Browsers, Word, Μηχανές ή προγράμματα αναζήτησης στο Διαδίκτυο.
- ❖ Πειραματική και ανανεωτική διάθεση από τον διδάσκοντα.
- ❖ Διαθεματική αντίληψη στη διδασκαλία. Προηγούμενη εμπειρία σε ομαδική εργασία θα βοηθούσε, ίσως, στην επιτυχέστερη υλοποίηση του σεναρίου.

Απαιτούμενο Λογισμικό: Internet Browsers, Μηχανή ή πρόγραμμα αναζήτησης στο Διαδίκτυο, Word.

Προετοιμασία:

- ❖ Εξοικείωση των μαθητών / μαθητριών με την πλοήγηση στο περιβάλλον του Διαδικτύου και με την αναζήτηση στοιχείων μέσω των Μηχανών αναζήτησης.

❖ Βασικές λειτουργίες του Επεξεργαστή κειμένου.

Στα θέματα αυτά ο ρόλος του μαθήματος και του καθηγητή της πληροφορικής είναι καθοριστικής σημασίας.

Μορφή σεναρίου:

Εργασία τύπου «μικρών ερευνητικών εργασιών» (project)

Επιδιώξεις:

(Σκοποί και στόχοι της διδασκαλίας):

Γενικότερα:

Οι μαθητές:

- ❖ Να καταστήσουν το βασικό όργανο επικοινωνίας της γλωσσικής τους κοινότητας, ώστε να αναπτυχθούν διανοητικά, συναισθηματικά, κοινωνικά και να αποκτήσουν επαρκή και ενσυνείδητη χρήση του λόγου (προφορικού και γραπτού) στις διάφορες επικοινωνιακές περιστάσεις.
- ❖ Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του λόγου για τη συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτική ζωή, ώστε να μετέχουν είτε ως πομποί είτε ως δέκτες με κριτική και υπεύθυνη στάση.
- ❖ Να δημιουργήσουν - θεωρητικά έστω - με τη μελέτη της τοπικής ιστορίας μια θετική στάση απέναντι στα δημιουργήματα του προγονικού παρελθόντος και στη συνέχιση της μελέτης τους και μετά την αποφοίτησή τους από το σχολείο.
- ❖ Μέσω δε, της μελέτης της τοπικής ιστορίας να εμβαθύνουν στην ουσία, στους στόχους και στις μεθόδους μιας καθαρά ερευνητικής εργασίας.

Ειδικότερα:

- ❖ Να γνωρίσουν οι μαθητές καλά την τεχνολογία της Πληροφορικής και να ασκηθούν στα βασικά εργαλεία της (π.χ. Επεξεργαστή Κειμένου), ώστε να είναι σε θέση να διαβάζουν και να γράφουν κείμενα, καθώς και να επικοινωνούν ως πομποί και δέκτες, μέσω Η/Υ.
- ❖ Να ασκηθούν στην αναζήτηση και αξιολόγηση της πληροφορίας μέσω του Διαδικτύου.
- ❖ Να αποκτήσουν αναλυτική και συνθετική ικανότητα.
- ❖ Να εμπλακούν σε αυθεντικές γλωσσικές εμπειρίες.
- ❖ Να εξοικειωθούν με περιγραφικά κείμενα.
- ❖ Να συνειδητοποιήσουν, συγκεκριμένα, ότι οι περιγραφές εκπληρώνουν ένα σημαντικό ρόλο στην αφήγηση και να εκτιμήσουν τη σημασία και τη χρησιμότητα της περιγραφικής ικανότητας του ατόμου.
- ❖ Να κατανοήσουν τη σημασία που έχουν η σαφήνεια και η ακρίβεια στην περιγραφή.

- ❖ Να εξασκηθούν στην παραγωγή περιγραφικών κειμένων.
- ❖ Να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας.
- ❖ Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της όσο το δυνατόν πολύπλευρης μελέτης των τοπικών στοιχείων μιας περιοχής για την καλύτερη γνωριμία με το περιβάλλον και τους ανθρώπους της.

Με την πρόταση αυτή, λοιπόν, οι μαθητές μέσω της προσωπικής διερεύνησης αλλά και της ομαδικής έρευνας θα είναι εκ των προτέρων αρκετά υποψιασμένοι για τα αξιοθέατα που θα πρέπει να επισκεφτούν, το περιβάλλον και τους ανθρώπους της ευρύτερης περιοχής.

Διδακτική προσέγγιση:

Εφαρμογή των διδακτικών αρχών του συστήματος επεξεργασίας των πληροφοριών:

1. Ανακάλυψη της γνώσης μέσω διερευνητικής διδασκαλίας.
2. Έμφαση στη διαδικαστική και κριτική γνώση.
3. Ανάπτυξη συνεργατικής μάθησης.

Δομή μαθήματος-Οργάνωση τάξης:

1. Αφού προηγηθεί η διδασκαλία της σχετικής με τη διδασκαλία ενότητας του σχολικού εγχειριδίου οι μαθητές μπαίνουν στο εργαστήριο όπου χωρίζονται σε ομάδες 3-4 ατόμων, κατά προτίμηση, ανάλογα με τη δυναμικότητα της τάξης.
Στόχος τους είναι ο σχεδιασμός και η εκπόνηση ενός τουριστικού οδηγού, - και συγκεκριμένα της ευρύτερης περιοχής της Καλαμπάκας, που προορίζεται για εκτύπωση ή δημοσίευση στην Ιστοσελίδα του σχολείου.
2. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να συγκεντρώσει πληροφοριακό και φωτογραφικό υλικό για:
  - I. τη γεωγραφική θέση της περιοχής,
  - II. το φυσικό περιβάλλον,
  - III. τα φυσικά και πολιτιστικά αξιοθέατα,
  - IV. την οικονομική ζωή,
  - V. την πνευματική άνθιση,
  - VI. την πολιτική κίνηση και την καλλιτεχνική παραγωγή,
  - VII. τους ανθρώπους, τα ήθη και τα έθιμα (με ιδιαίτερη έμφαση σε όσα επιβιώνουν ή και αναβιώνουν στις μέρες μας)
  - VIII. διαμονή - φαγητό - διασκέδαση, και να το παρουσιάσει σε μορφή τουριστικού οδηγού.
3. Χρήσιμο είναι σε κάθε ομάδα να υπάρχει κάποιος περισσότερο εξοικειωμένος με την τεχνολογία, ώστε να βοηθήσει και τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας στην αναζήτηση των πληροφοριών μέσω δικτυακών τόπων (και με το e_mail), αλλά και στην επε-

Ξεργασία και καταγραφή των στοιχείων σε περιβάλλον Word. (Χρειάζεται προσοχή όμως, γιατί ελλοχεύει ο κίνδυνος της χειραγώγησης της ομάδας από το πιο εξοικειωμένο άτομο με τα εργαλεία του Η/Υ.

4. Προτείνεται στα μέλη των ομάδων να αποφασίσουν συλλογικά να καθορίσουν ένα «πλαίσιο δράσης» και να συντάξουν ένα οργανόγραμμα που θα πρέπει να τηρήσουν ευσυνείδητα προκειμένου να διασφαλιστεί η ισότιμη - κατά δυνατόν - συνεισφορά όλων στην πορεία της δραστηριότητας και στο τελικό αποτέλεσμα. Στο τέλος θα παραδοθεί στον διδάσκοντα μαζί με τη συνολική παρουσίαση της δραστηριότητας για να χρησιμεύει και στην αξιολόγηση.

Ενδεικτική πορεία διδασκαλίας

Περιγραφή επί μέρους βημάτων διδασκαλίας-Δραστηριότητες μαθητών.

- ❖ Τα πρώτα 15'-20' αφιερώνονται στην ενημέρωση και καθοδήγηση των μελών των ομάδων σχετικά με την πορεία της έρευνας που θα πρέπει να ακολουθήσουν. Δίνονται οι παράμετροι με βάση τις οποίες θα αναζητήσουν το υλικό τους.
- ❖ Σε πρόγραμμα αναζήτησης του Διαδικτύου η μηχανή αναζήτησης (κατά προτίμηση ελληνική) όλες οι ομάδες πληκτρολογούν το όνομα «Καλαμπάκα» και με τη βοήθεια του καθηγητή τους αξιολογούν τα αποτελέσματα.

Στα πλαίσια αυτής της αξιολόγησης θα πρέπει να διερευνηθεί αν όλες οι πηγές είναι αξιόπιστες, για ποιες διευθύνσεις υπάρχουν υπόνοιες ότι δεν παρέχουν τεκμηριωμένες πληροφορίες, σε ποιες περιπτώσεις δίνονται διπλές αναφορές; Ποια αποτελέσματα δίνονται στην ελληνική γλώσσα και ποιες σε άλλες γλώσσες; Μπορούν να αξιοποιηθούν τα στοιχεία που δίνονται ξενόγλωσσα;

- ❖ Στη συνέχεια γίνεται συζήτηση σχετικά με τη γλώσσα των κειμένων που έχουν επιλεγεί και τον λόγο για τον οποίο έχει προτιμηθεί αυτή στους συγκεκριμένους ψηφιακούς οδηγούς.
- ❖ Ακολούθως, αφού ληφθεί υπόψη ο σκοπός για τον οποίο θα συνταχθεί ο οδηγός (εκτύπωση ή δημοσίευση σε ιστοσελίδα) και το κοινό στο οποίο θα απευθύνεται (τουρίστες, επισκέπτες, με ειδικά ενδιαφέροντα, μαθητές) επιλέγεται το ύφος (ακριβής και σαφής ή λογοτεχνική περιγραφή) των κειμένων που θα παραχθούν, προκειμένου το τελικό προϊόν που θα προκύψει από την έρευνα να έχει σχετική ομοιογένεια.

- ❖ Τα μέλη κάθε ομάδας, ακολουθώντας τις οδηγίες των φύλλων εργασίας, επισκέπτονται τους δικτυακούς τόπους και συλλέγουν τις πληροφορίες που χρειάζονται, ανάλογα με το θέμα που έχουν αναλάβει, κρατώντας σημειώσεις και επιλέγοντας τους χάρτες μαζί με το άλλο φωτογραφικό υλικό, που μπορεί να εμπλουτίσει με τον καλύτερο τρόπο τα κείμενα τους.
- ❖ Στην περίπτωση της ιστοσελίδας που περιέχει κείμενο ξενόγλωσσο (Αγγλικά) προτείνεται η ομάδα που έχει αναλάβει τη μετάφραση να ζητήσει τη συνδρομή του διδάσκοντος την Αγγλική γλώσσα
- ❖ Ένας εκπρόσωπος από την κάθε ομάδα που λειτουργεί ως σύνδεσμος μεταξύ τους, συγκεντρώνει το υλικό, συζητά τα πορίσματα της έρευνας της ομάδας του και τις τυχόν δυσκολίες και αναλαμβάνει να συντάξει μια περίληψη της πορείας των εργασιών της που θα κοινοποιεί τα αποτελέσματά της δραστηριότητάς της στις άλλες ομάδες, ώστε να υπάρχει μια γενικότερη εποπτεία.
- ❖ Αφού η κάθε ομάδα συγκεντρώσει το απαραίτητο υλικό συνθέτει τα κείμενα χρησιμοποιώντας τον Επεξεργαστή Κειμένου [Word].
- ❖ Ο καθηγητής παρακολουθεί - κατά το δυνατόν με διακριτικό τρόπο - την εργασία των μαθητών, προτείνοντας αλλαγές και διορθώσεις όπου αυτό είναι απαραίτητο, ενώ παράλληλα φροντίζει να ενθαρρύνει τους μαθητές του στη διαλεκτική ανάπτυξη και παρουσίαση των ιδεών τους και γενικά προσπαθεί να δημιουργεί μια ατμόσφαιρα που ευνοεί την ελεύθερη έκφραση και συμμετοχή.
- ❖ Πριν την τελική παράδοση των κειμένων, κάθε ομάδα, αφού επιλέξει έναν εκπρόσωπό της, θα ανακοινώσει προφορικά στις άλλες ομάδες το τελικό προϊόν της εργασίας της.

Με την ολοκλήρωση της κάθε παρουσίασης σχολιάζεται από τον καθηγητή και τους υπολοίπους μαθητές η τεκμηρίωση των εργασιών.

- ❖ Τέλος, τα κείμενα, σχολιασμένα και ολοκληρωμένα, τυπώνονται σε μορφή τουριστικού οδηγού ή δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του σχολείου.

Ακολουθούν τα φύλλα εργασίας(φύλλα δραστηριότητας).....

Φύλλα Δραστηριότητας

Ομάδα 1η

1. Αναζητήστε τους κατάλληλους χάρτες και φωτογραφίες, ώστε να κατατοπίσετε πλήρως έναν ξένο για το πού βρίσκεται η Καλαμπάκα. Αναζητήστε χαρακτηριστικά τοπωνύμια.
2. Περιγράψτε την γεωγραφική θέση της περιοχής.
3. Διατυπώστε σύντομα την άποψή σας για το ποιες από τις προαναφερθείσες τοποθεσίες θα άξιζε να επισκεφθείτε για τις φυσικές τους ομορφιές, και ποιες λόγω του πολιτισμικού τους χαρακτήρα ή για κάποιον άλλον ειδικότερο λόγο. (π.χ. θρησκευτικό)

Ομάδα 2η

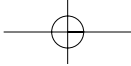
1. Αναζητήστε πληροφορίες σχετικά με τις συγκοινωνίες και τον τρόπο πρόσβασης στην ευρύτερη περιοχή.
2. Αναζητήστε πληροφορίες για την δυνατότητα διαμονής ενός επισκέπτη στην Καλαμπάκα (Κατηγορίες ξενοδοχείων, τιμές, παροχή γενικότερων υπηρεσιών)
3. Προτείνετε μέρη για φαγητό, χειμερινά σπορ, καθώς και την νυκτερινή διασκέδαση. (Πώς θα διασκεδάζε μια οικογένεια με παιδιά και πώς η νεολαία;)

Ομάδα 3η

1. Αναζητήστε φωτογραφικό υλικό και πληροφορίες σχετικά με τα νεότερα αρχιτεκτονικά μνημεία της περιοχής.
2. Αναζητήστε φωτογραφικό υλικό και πληροφορίες σχετικά με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της περιοχής.
3. Περιγράψτε παραδοσιακά και χαρακτηριστικά επαγγέλματα των κατοίκων της περιοχής.

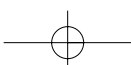
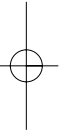
Ομάδα 4η

1. Αναζητήστε φωτογραφίες σχετικές με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής.
2. Αναζητήστε στοιχεία για την χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής.
3. Αναζητήστε και περιγράψτε παραδοσιακές συνταγές για φαγητά και γλυκά που στις μέρες μας έχουν εκλείψει ή παραμεληθεί.
4. Περιγράψτε ένα χαρακτηριστικό έθιμο της περιοχής: Πότε γίνεται και πού, για ποιο λόγο, ποιο παίρνουν μέρος στα δρώμενα, τι συμβαίνει στην διάρκειά του.

Ομάδα 5η

1. Μελετήστε την ιστορία της Καλαμπάκας και της ευρύτερης περιοχής.
2. Περιγράψτε τα μικρά Μουσεία των Ι.Μ. των Μετεώρων κάνοντας μια σύντομη αναφορά στα εκθέματά του.
3. Αναζητήστε φωτογραφικό και πληροφοριακό υλικό για τους αρχαιολογικούς χώρους και άλλα ιστορικά μνημεία της περιοχής και προσπαθήστε να τα συνδέσετε, -με σύντομες αναφορές-, με την τοπική ιστορία.

2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ**Τάξη: Β΄ Γυμνασίου****ΘΕΜΑ: «Ένα μουσικό όργανο διηγείται την ιστορία του»****Σχολικό έτος 2003-2004****Εισηγητής:** Ιωάννης Σπυράκης / ΠΕ16

Διδακτικά αντικείμενα: Μουσική, Φυσική αγωγή, Καλλιτεχνικά, Τεχνολογία, Πληροφορική, Φυσική, Γλώσσα

Προβλεπόμενος χρόνος: Εφτά ώρες. Ωστόσο η επεξεργασία των πληροφοριών και η ταξινόμησή τους μπορεί να επεκταθεί και πέρα από τις ώρες αυτές και να αποτελέσει μια ευρύτερης έκτασης εργασία.

Σχέση με το πρόγραμμα σπουδών: Η διδακτική πρόταση αφορά:

A) Το μάθημα της Μουσικής της Β΄ Γυμνασίου. Συγκεκριμένα στη διδασκαλία της μουσικής αυτής της τάξης προβλέπεται ένα ταξίδι σε διάφορους λαούς του πλανήτη μας και δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να γνωρίσουν στοιχεία του πολιτισμού τους.

Τα παιδιά χρησιμοποιούν τα εργαλεία και τις δυνατότητες του Η/Υ για να προσθέσουν στο κείμενό τους εικόνες και προσπαθούν να οργανώσουν ένα περιγραφικό κείμενο, ενώ παράλληλα μαθαίνουν να καθορίζουν και να αναγνωρίζουν την οπτική γωνία της περιγραφής. Επιπλέον χρησιμοποιούν τις δυνατότητες του Διαδικτύου για τη συγκέντρωση, διασταύρωση - σύγκριση και αξιοποίηση των πληροφοριών.

B) Επίσης ανταποκρίνεται και στους σκοπούς του Αναλυτικού Προγράμματος του Γυμνασίου. Πράγματι οι μαθητές καλούνται να συγκεντρώσουν στοιχεία που αναφέρονται:

- α) σε εικαστικές παραστάσεις μουσικών οργάνων
- β) στα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή ενός μουσικού οργάνου
- γ) στη Φυσική των μουσικών οργάνων
- δ) στη σχέση τους με το χορό και την κίνηση

Είναι μια εναλλακτική προσέγγιση, αφού δίνει τη δυνατότητα να γίνει η κλασική διδασκαλία των μαθημάτων με τρόπο διερευνητικό και συνεργατικό με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών.

Προϋποθέσεις:

- ❖ Καλή, σχετικά, χρήση του διδάσκοντος / της διδάσκουσας και των μαθητών με τα εργαλεία του Η/Υ: Intrenet Browsers, Word, Μηχανές ή προγράμματα αναζήτησης στο Διαδίκτυο.

- ❖ Πειραματική και ανανεωτική διάθεση από τον διδάσκοντα.
- ❖ Διαθεματική αντίληψη στη διδασκαλία. Προηγούμενη εμπειρία σε ομαδική εργασία θα βοηθούσε, ίσως, στην επιτυχέστερη υλοποίηση του σεναρίου.

Απαιτούμενο Λογισμικό: Internet Browsers, Μηχανή ή πρόγραμμα αναζήτησης στο Διαδίκτυο, Word, PowerPoint.

Προετοιμασία:

- ❖ Εξοικείωση των μαθητών / μαθητριών με την πλοήγηση στο περιβάλλον του Διαδικτύου και με την αναζήτηση στοιχείων μέσω των Μηχανών αναζήτησης.
- ❖ Βασικές λειτουργίες ενός Επεξεργαστή Κειμένου.
- ❖ Βασικές λειτουργίες ενός προγράμματος παρουσιάσεων.

Στα θέματα αυτά ο ρόλος του μαθήματος και του καθηγητή της πληροφορικής είναι καθοριστικής σημασίας..

Μορφή σεναρίου:

Εργασία τύπου «μικρών ερευνητικών εργασιών» (project)

Επιδιώξεις:

(Σκοποί και στόχοι της διδασκαλίας):

Γενικότερα:

Οι μαθητές: να γνωρίσουν την διαδικασία κατασκευής των μουσικών οργάνων

Ειδικότερα:

Να γνωρίσουν οι μαθητές:

- ❖ τη διαδικασία κατασκευής της παραδοσιακής ελληνικής φλογέρας
- ❖ παρόμοια μουσικά όργανα από όλο τον κόσμο
- ❖ την τεχνολογία της Πληροφορικής και να ασκηθούν στα βασικά εργαλεία της (π.χ. Επεξεργαστή Κειμένου), ώστε να είναι σε θέση να διαβάζουν και να γράφουν κείμενα

Διδακτική προσέγγιση:

Εφαρμογή των διδακτικών αρχών του συστήματος επεξεργασίας των πληροφοριών:

Ανακάλυψη της γνώσης μέσω ερευνητικής διαδικασίας.

Ανάπτυξη συνεργατικής μάθησης.

Δομή μαθήματος - Οργάνωση τάξης:

1. Αφού προηγηθεί η σχετική με το θέμα ενημέρωση, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες 3 - 4 ατόμων, κατά προτίμηση, ανάλογα με τη δυναμικότητα της τάξης.

Στόχος τους είναι η εκπόνηση μιας εργασίας που θα παρουσιάζει ένα συγκεκριμένο μουσικό όργανο, τη φλογέρα, και που θα προορίζεται για εκτύπωση και παρουσίαση σε πολιτιστική εκδήλωση του σχολείου.

2. Οι ομάδες αναλαμβάνουν να συγκεντρώσουν πληροφοριακό και ηχητικό -φωτογραφικό υλικό για:

- I) τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή της φλογέρας,
- II) συμμετοχή της φλογέρας και παρόμοιων οργάνων σε ηχογραφήσεις,
- III) εικαστικές παραστάσεις του συγκεκριμένου μουσικού οργάνου,
- IV) συμμετοχή της φλογέρας σε ελληνικούς χορούς,
- V) ηχογραφήσεις ντόπιων οργανοπαιχτών φλογέρας
- VI) τη φυσική των μουσικών οργάνων και ιδιαίτερα των ξύλινων πνευστών

3. Χρήσιμο είναι σε κάθε ομάδα να υπάρχει κάποιος περισσότερο εξοικειωμένος με την τεχνολογία, ώστε να βοηθήσει και τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας στην αναζήτηση των πληροφοριών μέσω δικτυακών τόπων (και με το e mail) αλλά και στην επεξεργασία και καταγραφή των στοιχείων σε περιβάλλον Word. (Χρειάζεται προσοχή όμως, γιατί ελλοχεύει ο κίνδυνος της χειραγώγησης της ομάδας από το πιο εξοικειωμένο άτομο με τα εργαλεία του Η/Υ).

4. Προτείνεται στα μέλη των ομάδων να αποφασίσουν συλλογικά να καθορίσουν ένα «πλαίσιο δράσης» και να συντάξουν ένα οργανόγραμμα που θα πρέπει να τηρήσουν ευσυνείδητα προκειμένου να διασφαλιστεί η ισότιμη - κατά το δυνατόν - συνεισφορά όλων στην πορεία της δραστηριότητας και στο τελικό αποτέλεσμα. Στο τέλος θα παραδοθεί στον διδάσκοντα μαζί με τη συνολική παρουσίαση της δραστηριότητας για να χρησιμεύσει και στην αξιολόγηση.

Ενδεικτική πορεία έρευνας και μελέτης:

(Γενικές οδηγίες - Δραστηριότητες μαθητών).

1. Τα πρώτα 15-20' αφιερώνονται στην ενημέρωση και καθοδήγηση των μελών των ομάδων σχετικά με την πορεία της έρευνας που θα πρέπει να ακολουθήσουν. Δίνονται οι παράμετροι με βάση τις οποίες θα αναζητήσουν το υλικό τους.

2. Σε πρόγραμμα αναζήτησης του Διαδικτύου ή μηχανή αναζήτησης (κατά προτίμηση

ελληνική) όλες οι ομάδες πληκτρολογούν το όνομα «φλογέρα» καθώς και το όνομα παρόμοιων μουσικών οργάνων και με τη βοήθεια του καθηγητή τους αξιολογούν τα αποτελέσματα.

Στα πλαίσια αυτής της αξιολόγησης θα πρέπει να διερευνηθεί αν όλες οι πηγές είναι αξιόπιστες, για το ποιες διευθύνσεις υπάρχουν υπόνοιες ότι δεν παρέχουν τεκμηριωμένες πληροφορίες, σε ποιες περιπτώσεις δίνονται διπλές αναφορές. Ποια αποτελέσματα δίνονται στην ελληνική γλώσσα και ποιες σε άλλες γλώσσες;

3. Οι ομάδες ερευνούν για τα παραπάνω μουσικά όργανα τη βιβλιογραφία και ανακοινώνουν στον καθηγητή τους τα αποτελέσματα της έρευνά τους. Στο τέλος προτείνεται η κατάλληλη βιβλιογραφία.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Ανωγειανάκη Φ.: «Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα»

Μιχαηλίδη Σ.: «Εγκυκλοπαιδεία της αρχαίας Ελληνικής Μουσικής»

Musical Instruments of the world

The Encyclopedia of Musical Instruments

4. Τα μέλη κάθε ομάδας, ακολουθώντας τις οδηγίες των φύλλων εργασίας, επισκέπτονται τους διαδικτυακούς τόπους και συλλέγουν τις πληροφορίες που χρειάζονται, ανάλογα με το θέμα που έχουν αναλάβει, κρατώντας σημειώσεις και επιλέγοντας φωτογραφικό υλικό, που μπορεί να εμπλουτίσει με τον καλύτερο τρόπο τα κείμενά τους.

5. Ένας εκπρόσωπος από την κάθε ομάδα που λειτουργεί ως σύνδεσμος μεταξύ τους, συγκεντρώνει το υλικό, συζητά τα πορίσματα της έρευνας της ομάδας του και τις τυχόν δυσκολίες και αναλαμβάνει να συντάξει μια περίληψη της πορείας των εργασιών της που θα κοινοποιεί τα αποτελέσματα της δραστηριότητάς της στις άλλες ομάδες, ώστε να υπάρχει μια γενικότερη εποπτεία.

6. Αφού η κάθε ομάδα συγκεντρώσει το απαραίτητο υλικό συνθέτει τα κείμενα χρησιμοποιώντας τον Επεξεργαστή Κειμένου (Word).

7. Ο καθηγητής παρακολουθεί - κατά το δυνατόν με διακριτικό τρόπο - την εργασία των μαθητών, προτείνοντας αλλαγές και διορθώσεις όπου αυτό είναι απαραίτητο, ενώ παράλληλα φροντίζει να ενθαρρύνει τους μαθητές του στη διαλεκτική ανάπτυξη και παρουσίαση των ιδεών τους και γενικά προσπαθεί να δημιουργεί μια ατμόσφαιρα που ευνοεί την ελεύθερη έκφραση και συμμετοχή.

8. Πριν την τελική παράδοση των κειμένων, κάθε ομάδα, αφού επιλέξει έναν εκπρόσωπό της, θα ανακοινώσει προφορικά στις άλλες ομάδες το τελικό προϊόν της εργασίας της.

Με την ολοκλήρωση της κάθε παρουσίασης σχολιάζεται από τον καθηγητή και τους υπόλοιπους μαθητές η πληρότητα και η τεκμηρίωση των εργασιών.

Διδακτικό αντικείμενο ανά ειδικότητα:

- ❖ Μουσική: Παρουσίαση του μουσικού οργάνου μέσα από ακροάσεις, εικόνες ιστορικά στοιχεία κλπ.
- ❖ Φυσική Αγωγή: Ένταξη του οργάνου στους παραδοσιακούς μας χορούς
- ❖ Καλλιτεχνικά: Εικαστικές απεικονίσεις, τεχνοτροπίες, διακόσμηση της φλογέρας
- ❖ Τεχνολογία: Κατασκευή, χρήση εργαλείων και υλικών
- ❖ Φυσική: Χαρακτηριστικά του ήχου στη φλογέρα, ιδιότητες του οργάνου, ηχώχρωμα, ύψος, ένταση
- ❖ Γλώσσα: Αναφορές της λέξης «φλογέρα» στην Ελληνική Γραμματεία
- ❖ Πληροφορική

Ακολουθούν τα φύλλα εργασίας.....

Φύλλα εργασίας

Ομάδα 1η

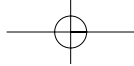
1. Αναζητήστε τις κατάλληλες διευθύνσεις στο Ελληνικό διαδύκτιο για τη «φλογέρα».
2. Αναζητήστε την κατάλληλη Ελληνική βιβλιογραφία για τη φλογέρα.
3. Αξιολογήστε τα αποτελέσματα

Ομάδα 2η

Να περιγράψετε τα εργαλεία και τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή της φλογέρας

Ομάδα 3η

1. Αναζητήστε φωτογραφικό υλικό και πληροφορίες σχετικά με τη φλογέρα και με παρόμοιά της μουσικά όργανα
2. Περιγράψτε τις εικόνες που βρήκατε

Ομάδα 4η

Αναφορές της λέξης «φλογέρα» σε κείμενα της Ελληνικής γραμματείας:

1. Ομηρικά έπη
2. Δημοτική ποίηση
3. Νεοελληνική ποίηση
4. Λογοτεχνικά κείμενα σε πεζό λόγο

Ομάδα 5η

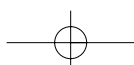
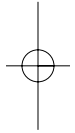
Αναζητήστε μουσικό υλικό για τη φλογέρα καθώς και για παρόμοιά της μουσικά όργανα

Ομάδα 6η

Περιγράψτε τη φυσική των ξύλινων πνευστών μουσικών οργάνων στα οποία ανήκει και η φλογέρα

Ομάδα 7η

Αναζητήστε χορούς από διάφορα μέρη της Ελλάδας, που συνοδεύονται από φλογέρα

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕΓΑΡΧΗΣ

Τάξη: Διαταξικό

ΘΕΜΑ: «Το βουνό Κόζιακας - Πηγή Ζωής - Χώρος και τόπος ανθρώπινων δραστηριοτήτων»

Σχολικό έτος 2003-2004

Κριτήρια Επιλογής Θέματος:

Είναι τόπος που φαντάζει επιβλητικά καθημερινά μπροστά μας, πηγή Ζωής για τους κατοίκους της περιοχής μας και όχι μόνο. Είναι προσιτό μιας και ζούμε στα πόδια του και στις πλαγιές του.

Σκοπός - Στόχοι:

- ✓ Γνωριμία με την τοπική Ιστορία, κατανόηση του γεωλογικού του σχηματισμού, των ευρημάτων και των ποικίλων δραστηριοτήτων των κατοίκων της περιοχής μας με το βουνό.
- ✓ Θα ενεργοποιηθεί η έμφυτη τάση των μαθητών μας για έρευνα, παρατήρηση αυτενέργεια, αντίληψη και θα οδηγηθεί σταδιακά στην κριτική σκέψη, για τη σύνθεση και σύνθεση με την κοινωνική πραγματικότητα.
- ✓ Θα αναβαθμισθεί και θα βελτιωθεί η σχέση καθηγητών με τους μαθητές, τις ώρες αυτές θα αποδεσμευτεί ο εκπαιδευτικός από τον τυπικό παραδοσιακό ρόλο του και θα μετατραπεί σε συνεργάτη, συνερευνητή - καθοδηγητή.
- ✓ Δραστηριοποίηση και ευαισθητοποίηση των μαθητών μας για τον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο.
- ✓ Το σχολείο μας αποκτά νέο περιεχόμενο και δεν αποτελεί πλέον χώρο παθητικής αποδοχής γνώσεων αλλά χαράς, δημιουργίας και συμμετοχής.

Δραστηριότητες:

- Προγραμματίσαμε - σε συνεργασία με το Δήμο Φαλώρειας (διάθεση Εργάτη και εργαλείων) - επίσκεψη και καθαρισμό του χώρου και μονοπατιού που οδηγεί στα απομεινάρια του κάστρου (Μάιο).
- Δρομολογήσαμε - μετά τη μελέτη των στοιχείων που σχετίζονται - επίσκεψη, ξενάγηση και επί τόπου μελέτη της Ι. Μονής Βυτουμά. (Απρίλιο - Μάιο)

Αναμενόμενα αποτελέσματα - Συμπεράσματα:

- Οι μαθητές μας πέρα από τη γνωριμία και ευαισθητοποίηση για το βουνό και το ευρύτερο περιβάλλον, θα αποκτήσουν ποικίλες λειτουργικές γνώσεις, ενώ παράλ-

ληλα θα αναπτύξουν ψυχοκινητικές και νοητικές δεξιότητες με την καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνική πραγματικότητα.

- Οι μαθητές μας θα διαπιστώσουν ότι το βουνό Κόζιακας αποτέλεσε και αποτελεί κοιτίδα πολιτισμού με αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά (μοναστικός βίος, χλωρίδα, πανίδα, οικονομικές δραστηριότητες κ.α.)
- Θα ανακαλύψουμε όλοι μαζί τον πλούτο της λαϊκής δημιουργίας σε όλες τις εκφάνσεις της (ξύλογλυπτική, δημοτικό τραγούδι, υφαντική, αρχιτεκτονική κτισμάτων, πέτρινα γεφύρια κ.α.).

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

1. Νημάς Θ. Α. «Τα βουνά της Θεσσαλίας ως καταφύγιο και πηγή ζωής των Ελλήνων κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας».
2. Διονύσιος Μητροπολίτης Τρίκης και Σταγών, Μοναστήρι Βυτουμά, μια εστία πολιτισμού, Αθήνα 1962.
3. Νημάς Θ. Α. «Τα βουνά και τα ποτάμια της Θεσσαλίας στο Δημοτικό Τραγούδι.
4. Στέφανος Γεώργιος Π. «Ιερά Μονή Βυτουμά» Τρίκαλα 1993
5. Παπαβασιλείου Γ. Β. «Το καστανομάζωμα στα χωριά του κόζιακα, Πύλη και Ροπωτό (Τρικαλινά II 1991)
6. Νημάς Θ. Α. «τα κάστρα του Κόζιακα και του Ιτάμου στη Δυτική Θεσσαλία» Τρικαλινά II (1991) 225 - 258.
7. Νημάς Θ. Α. «Η ληστοκρατία στη Βορειοδυτική Θεσσαλία από την απελευθέρωσή της (1881) ως το 1930» Τρικαλινά 20 (2000) 181 - 268
8. Γοργογέτας Σ. Α. «Τ' αγριολούλουδα της περιοχής Ασπροποτάμου» Τρικαλινά (14) (1994) 437 - 472

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΡΙΝΟΥ**Τάξη: Διαταξικό****ΘΕΜΑ: «Δήμος Κόζιακα: Μνημεία - Εξωκκλήσι Αϊ-Γιάννη του Προδρόμου»****Σχολικό έτος 2003-2004****Πρόλογος**

Στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης οι μαθητές του σχολείου μας επέλεξαν από κοινού με τους καθηγητές τους το θέμα: «Δήμος Κόζιακα: Μνημεία - Εξωκκλήσι του Αϊ-Γιάννη του Προδρόμου».

Το θέμα έχει σχέση με το περιβάλλον της περιοχής. Τολμήσαμε να πραγματοποιήσουμε ένα θέμα για το οποίο δεν υπήρχαν αρκετές γραπτές πηγές. Περισσότερο είναι εντοπισμός και καταγραφή των σωζόμενων μνημείων. Οι ειδικοί επιστήμονες, ιστορικοί και αρχαιολόγοι, είναι εκείνοι οι οποίοι πρέπει να ρίξουν περισσότερο φως στο σκοτάδι που καλύπτει την περιοχή του Δ. Κόζιακα.

Οι στόχοι που τέθηκαν ήταν:

- ✓ Διεπιστημονική και διαθεματική προσέγγιση του θέματος.
- ✓ Να γνωρίσουν οι μαθητές την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους και να την εντάξουν στην παγκόσμια.
- ✓ Να αναπτύξουν οι μαθητές στο πλαίσιο ομαδικών εργασιών, ικανότητες και δεξιότητες επικοινωνίας, παρουσίασης σκέψεων, απόψεων και πληροφοριών.
- ✓ Να μάθουν να αγαπούν και να σέβονται το περιβάλλον (φυσικό, κοινωνικό, πολιτισμικό).

Έγινε κατανομή εργασιών. για πρώτη φορά τους δόθηκε η ευκαιρία να έχουν βιωματική εμπειρία της γνώσης. Επισκέφτηκαν τους χώρους των μνημείων, τα κατέγραψαν, τα φωτογράφησαν και τα βιντεοσκόπησαν. Ήρθαν σε επαφή με διάφορους φορείς (Δήμος, Ενορίες, Σύλλογοι, Αρχαιολογική υπηρεσία κ.ά.). Μίλησαν επίσης με τους κατοίκους της περιοχής και τους πήραν συνεντεύξεις για το ερευνώμενο θέμα. Αφού συγκέντρωσαν τις πληροφορίες, τις επεξεργάστηκαν, τις ταξινόμησαν και συνέθεσαν την εργασία τους, την οποία ανακοίνωσαν στην τοπική κοινωνία. Οι μαθητές παράλληλα με τις ειδικές γνώσεις που απέκτησαν, ευαισθητοποιήθηκαν απέναντι στο περιβάλλον (φυσικό, κοινωνικό, πολιτισμικό). Απέκτησαν επίσης πνεύμα συνεργασίας, ομαδικότητας και αλληλεγγύης. Τέλος συνειδητοποίησαν ότι τα μνημεία είναι ζωντανή ιστορία και ότι το χθες είναι και σήμερα και το σήμερα είναι και χθες και θα είναι και αύριο.

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Σωτήρη Ηλία Χρισταντώνη, Δήμαρχο του Δ.Κόζιακα για την υλική και ηθική του συμπαράσταση, την αρχαιολόγο της Εφορείας Βυζαντινών αρχαιοτήτων Λάρισας κ. Κρυσταλλία Δημητρίου Μαντζανά, η οποία δέχτηκε να επισκεφτεί μαζί με τους μαθητές το χώρο του εξωκκλησιού του Αϊ Γιάννη και να μοιραστεί μαζί τους τη χαρά της έρευνας. Τέλος θέλουμε να ευχαριστήσουμε όλους τους φορείς και τους ανθρώπους που αγκάλιασαν την προσπάθεια των μαθητών και τους βοήθησαν στην εργασία τους.

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΘΕΜΑ: «ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΙΑΚΑ: Μνημεία-Εξωκλήσι του Αϊ-Γιάννη του Προδρόμου».

Γνωστικές περιοχές που προσεγγίζονται διεπιστημονικά και διαθεματικά: Γεωγραφία, Φυσική, Οικολογία, Μαθηματικά, Λογοτεχνία, Γλώσσα, Εικαστικές τέχνες, Λαογραφία, Θρησκευτικά.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

1. Γεωμορφολογική θέση-κλίμα του Δήμου
2. Ασχολίες των κατοίκων χθες και σήμερα.
3. Κάστρα.
4. Αρχαίοι οικισμοί.
5. Εκκλησίες: αρχιτεκτονική, τέμπλα, επιγραφές, αγιογραφίες, εικόνες των μνημείων.
6. Ιστορία του εξωκκλησιού του Αϊ-Γιάννη του Προδρόμου.
7. Βίος του Ιωάννη του Προδρόμου.
8. Προσωπικότητες της ιστορίας του Δήμου.
9. Πανηγύρι ήθη & έθιμα, παραδόσεις και τραγούδια που σχετίζονται με το εξωκλήσι του Αϊ -Γιάννη του Προδρόμου.

ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΣΗ - ΚΛΙΜΑ

Ο δήμος Κόζιακα με βάση το Ν.Δ2359/4-12-97 προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων: Γενεσίου, Γοργογυρίου, Πρίνου, Προδρόμου και Ξυλοπάρουκου.

Έχει έδρα το Πρίνο. Πρώτος Δήμαρχος εκλέχτηκε το 1998 ο κ. Σωτήρης Ηλία Χρισταντώνης, και επανεξελέγη και το 2002.

Ο δήμος Κόζιακα είναι ημιορεινός και απέχει από την πόλη των Τρικάλων 18-25 Km περίπου. Βρίσκεται δυτικά του Ν. Τρικάλων στους πρόποδες του ομώνυμου βουνού (το αρχαίο Κερκέτιο όρος), που υψώνεται σαν ένα θεϊκό τείχος (υψόμετρο 1901 μ.) πάνω από τον απέραντο Θεσσαλικό κάμπο. Βουνό πολύκορφο με γυμνές και βραχώδεις πλαγιές, φαράγγια δασωμένα με έλατα, οξιές, βελανιδιές και άλλα φυλλοβόλα δέντρα, καθώς και απότομους γκρεμούς.

Από τα σπλάγχνα του Κόζιακα πηγάζουν οι δύο Κεφαλοπόταμοι. Στέκει ο Δήμος Κόζιακα περήφανος και λούζει τα πόδια του στα νερά των ποταμιών, Κεφαλοπόταμων, Σωφράτη και Παλιοπόταμου. Νερά τρεχούμενα παντού, άφθονα και κρυστάλλινα κατηφορίζουν και ο ήχος τους γίνεται κομμάτι της ζωής. Τα ποτάμια είναι τα δώρα του Δήμου. Ο υδάτινος αυτός πλούτος τους δεν έμεινε αναξιοποίητος από τους κατοίκους. Κατασκεύασαν νερόμυλους, μαντάνια και ντριστελέες (80 λειτουργούσαν το 1974), για την κατεργασία των μάλλινων υφαντών και κυρίως των ξακουσμένων φλοκάτων της περιοχής. Σήμερα υπάρχει μόνο ένας μύλος και λίγες ντριστελέες, οι περισσότερες μετατράπηκαν σε ταπητοκαθαριστήρια. Τέλος τα μαντάνια δεν υπάρχουν πια.

Το κλίμα είναι ηπειρωτικό με θερμά καλοκαίρια και ψυχρούς χειμώνες.

Η γεωμορφολογική θέση του δήμου ευνοούσε και ευνοεί εως σήμερα την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και της γεωργίας. Εκτρέφονται πρόβατα, γίδια και βοοειδή. Καλλιεργείται σιτάρι, καλαμπόκι, τριφύλλι, βαμβάκι, καπνός κ.ά.

ΚΑΣΤΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΙΑΚΑ

1) Το κάστρο του Πρίνου

Σε υψόμετρο 150 m και στην πλαγιά του δήμου Κόζιακα φαίνονται τα ίχνη παλιού κάστρου. Στα αγροκτήματα βόρεια του Πρίνου βρέθηκαν αντικείμενα πρωτογεωμετρικής εποχής (1000 - 900 π.Χ.) οκτώσχημες, χάλκινες πόρπες. Εδώ πρέπει να αναζητηθεί Μυκηναϊκή Πολιτεία.

2) Το κάστρο του Γοργογυρίου

500 μέτρα περίπου δυτικά του Δ/Δ Γοργογύρι και πάνω προς τον Κόζιακα, στη θέση «Αλαταριές» (υψόμετρο 380 μέτρα περίπου) διακρίνονται τα θεμέλια αρχαίου κάστρου του οποίου η περίμετρος είναι πολύ μεγάλη. Προς τα χαμηλότερα σημεία το

πλάτος του τείχους είναι περίπου 0,60 m, ενώ προς τα ψηλότερα ξεπερνά το 1,5 m. Οι πέτρες, με τις οποίες είναι δομημένο, είναι σχετικά μικρές και ακανόνιστες και τοποθετημένες χωρίς συνδετικό υλικό. Θα πρέπει να χρονολογηθεί περίπου στο 5ο αι. π.Χ.

Εντός του κάστρου βρέθηκε αγωγός υδρεύσεως, ενώ διακρίνονται τα ίχνη αρχαίων κτισμάτων. Λίγο πιο πάνω, έξω από τα τείχη στη θέση κεφαλοπόταμος, εντοπίστηκε αρχαίο νεκροταφείο, όπου σήμερα είναι έντονα τα σημάδια από τις λαθρονασκαφές.

3) Το κάστρο του Προδρόμου

Σε χαμηλό ύψωμα του Κόζιακα «Παλαιόκαστρο» (υψόμετρο 300 m περίπου) το οποίο βρίσκεται 600 m νοτιοανατολικά του Δ/Δ Προδρόμος και στα όρια με το Δ/Δ Γοργογυρίου, διακρίνονται τα θεμέλια ενός μικρού κάστρου της ρωμαϊκής ή βυζαντινής περιόδου. Η θέση του κάστρου είναι φύσει οχυρή και περιόπτη. Χωρίζεται από τα ψηλότερα μέρη του Κόζιακα με έναν βαθύν αυχένα, όπως συμβαίνει με τα περισσότερα κάστρα του νομού Τρικάλων.

Είχαν βρεθεί απομεινάρια πήλινου αγωγού ύδρευσης που ξεκινούσε από την περιοχή της Μάντης. Χάθηκαν όμως με την διάνοιξη δρόμου. Σήμερα λόγω των λαθρονασκαφών φαίνεται μέρος του τείχους.

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

1. ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Το Δημοτικό Διαμέρισμα του Ξυλοπάραικου είναι το Μεσαιωνικό χωριό Ξυλικό από το οποίο περνούσαν τα όρια της επισκοπής Σταγών, σύμφωνα με το χρυσόβουλο του 1336 Ανδρόνικου Γ΄ Παλαιολόγου 1328-1341.

Στην είσοδο του Ξυλοπάραικου υπήρχε μεγάλος πλάτανος με κορμό που χρειάζονταν 7 άνδρες για να τον αγκαλιάσουν. Στην κουφάλα του πλάτανου υπήρχε σκάφη πλυσίματος (κοινώς:κοπάνα) από πωρόλιθους διαστάσεων (0,80X0,60 μ.)

Σ' αυτό το δημοτικό διαμέρισμα του Δ.Κόζιακα υπάρχει ο ναός της Αγίας Παρασκευής. Πρόκειται για ένα από τα πιο αξιόλογα μνημεία της δυτικής περιοχής των Τρικάλων. Είναι μονόχωρος ναός με εστεγασμένη στοά στη βόρεια πλευρά και νεώτερο νάρθηκα στη δυτική πλευρά. Εσωτερικά φέρει τοιχογραφίες που χρονολογούνται στον 17ο αι., ενώ τοιχογραφίες της ίδιας εποχής ανακαλύφθηκαν πρόσφατα και στην στεγασμένη στοά μετά την καθαίρεση του νεώτερου επιχρίσματος. Υπάρχει στο ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού η ημερομηνία 24 Ιανουαρίου 1827. Επίσης υπάρχουν εικόνες του 1742. Στο καμπαναριό υπάρχει η χρονολογία 1915 και είναι κτισμένο με πωρόλιθους.

Ο πιο παλιός ναός ήταν του Αγίου Αθανασίου, ο οποίος κατεδαφίστηκε και στη θέση του ανηγέρθη καινούργιος.

Από πληροφορίες της κ. Μαντζανά Κρυσταλλίας του Δημητρίου, Αρχαιολόγος Ζ' Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λάρισας.

2. ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Βρίσκεται στο Δ.Δ Πρόδρομος και είναι κτισμένος πάνω στον παλιό ναό που η ανακαίνισή του χρονολογούνταν από το 1745 και ήταν ναός ρυθμού Βασιλικής. Όταν κατεδαφίστηκε ο ναός αυτός, βρέθηκε μια πλάκα που έγραφε: «μαστροκώστας, μαστρογιάννης 1745».

Ο ναός είχε ξυλόγλυπτο, σκαλιστό βυζαντινό τέμπλο, που έφερε χρονολογία 1737, κατά πάσα πιθανότητα σκαλισμένο από 2 αδέρφια από το Μέτσοβο, γιατί αυτοί ήταν οι ξυλογλύπτες που δέσποζαν την περίοδο εκείνη στα Τρίκαλα.

Στον ενοριακό ναό των 12 αποστόλων στο χωριό Πρόδρομος φυλάγεται Ευαγγέλιο (Ενετίσιον 1801) με ενθύμηση της 20-11-1827 που αναφέρεται στο θάνατο του Τρίκκης Γαβριήλ.

3. Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ.

Ο ναός άρχισε να κτίζεται στο «Μεσοχώρι» το 1850 και τελείωσε το 1857.

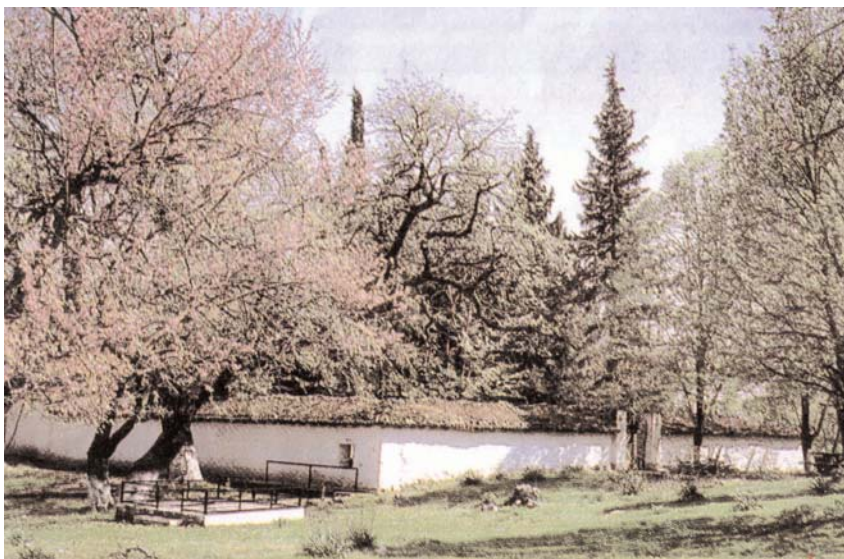
Είναι μεταβυζαντινός σταυροειδής με τρούλο και δύο κόγχες Νότια και Βόρεια.

Πρωτομάστορας ήταν ο Δημήτριος Θεοδώρου και αναφέρεται στην κτητορική επιγραφή (21-5-1857).

Υπάρχουν 2 λιθανάγλυφες επιγραφές, η μία βρίσκεται στο κοιλόκυρτο υπέρθυρο της νότιας κεντρικής εισόδου της εκκλησίας και η άλλη στο παράθυρο της κόγχης, στην εξωτερική-ανατολική πλευρά του ναού.

Τέλος υπάρχει ξυλόγλυπτη επιγραφή στο τέμπλο του ναού.

ΕΞΩΚΚΛΗΣΙ ΤΟΥ ΑΙ-ΓΙΑΝΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Ιστορία -Αρχαιολογία

Το εξωκκλήσι του Αϊ-Γιάννη του Προδρόμου είναι κτισμένο σε υψόμετρο 190 μ. Απέχει από το Δ.Δ.Προδρόμου 1000 μ. περίπου. Η τοποθεσία είναι καταπληκτική.

Σύμφωνα με κώδικες της Ιερής Μονής Αγίου Βησσαρίωνα-Δούσικου, αναφέρονται ονόματα γυναικών μοναχών από το 1535 στη Μονή του Τιμίου Προδρόμου. Οι μοναχές κατάγονταν από τον Πρόδρομο και είναι οι παρακάτω: Χριστίνη Μοναχή, Ελισσάβητ Μοναχή, Μαγδαληνή Μοναχή, Μαρία Συγκλητική Μοναχή, Κασσιανή Μοναχή. Αναφέρεται επίσης και το όνομα του ιερομόναχου Γαβριήλ. Άρα το σημερινό εξωκκλήσι ήταν μοναστήρι γυναικείο και ανδρικό τον 16ο αιώνα. Πότε ακριβώς χτίστηκε και έως πότε λειτούργησε ως μοναστήρι γυναικείο και αντρικό δε γνωρίζουμε, γιατί οι συνεχείς σύγχρονες προεκτεινόμενες κατά κύριο λόγο στη δυτική πλευρά προσθήκες έχουν αλλοιώσει τελείως τον παραδοσιακό χαρακτήρα του ναού.

Ο σημερινός ναός του εξωκκλησιού είναι τρίκλιτη βασιλική ανακαινισμένη στα 1915 με νάρθηκα και εστεγασμένη στοά στη δυτική πλευρά. Εσωτερικά φέρει τοιχογραφίες σύγχρονες μόνον στην κόγχη της ανατολικής πλευράς και στο κέντρο του κεντρικού κλίτους. Υπάρχουν ακόμη δύο σωζόμενα τμήματα του επιστυλίου του τέμπλου από παλιό ναό, τα οποία έχουν ενσωματωθεί κατά πλάτος στο νεότερο τέμπλο. Τέλος, το εξωκκλήσι σήμερα ανακαινίζεται.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΙΑΚΑ

Επίσκοπος Τρίκκης Γαβριήλ Β (1796-1827)

Ονομάζεται και Γαβριήλος, αποκαλείται δε Τρικκαίος. Καταγόταν από το Δ/Δ Πρόδρομο του Δήμου Κόζιακα. Αυτός εκπαιδεύτηκε από τον αείμνηστο Στέφανο Σταμκίδη, μεγάλο μαθηματικό και φιλόσοφο, που ήταν για 25 χρόνια σχολάρχης στα Τρίκαλα.

Ο Γαβριήλ ήταν διάκος του Τρίκκης Αμβροσίου και χειροτονήθηκε αρχιερέας στον μητροπολιτικό ναό του Αγίου Στεφάνου Τρικάλων στις 7 Ιουνίου 1796, ημέρα Σάββατο.

Ο Γαβριήλ, λόγιος ο ίδιος, διατηρούσε σχέσεις με ανθρώπους των γραμμάτων της εποχής του (Κωνσταντίνος Οικονόμος, ο εξ Οικονόμου) και ενδιαφερόταν για τη μόρφωση των νέων. Άνθρωπος με γνώσεις και περιέργεια συναντήθηκε στις 16/17-11-1805 με τον Leake και τον πληροφόρησε ότι στο Αρδάνι Τρικάλων υπήρχαν ερείπια ελληνικής πόλης ή κάστρου, ταράχτηκε όμως όταν έμαθε ότι ο Leake παρέλειψε ν' ανεβεί στα μοναστήρια των Μετεώρων, που ο ίδιος τα θεωρούσε «έργα Βασιλικά και Θεόκτιστα». Ο Τρίκκης Γαβριήλ πέθανε στις 20 Νοεμβρίου 1827, ημέρα Σάββατο.

Βιβλιογραφία

- Κ. Θ. Δημαρά, Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, εκδόσεις «γνώση», Αθήνα 2000.
 Εκπολιτιστικός και Επιμορφωτικός Σύλλογος Προδρόμου Τρικάλων «Η ΑΝΟΙΞΗ»,
 Ιστορικό φυλλάδιο του χωριού Προδρόμος Τρικάλων.
 Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων. Ειδικό αφιέρωμα στη Διαθεματικότητα,
 Αθήνα 2002
 Γεωργ. Ηλ. Ζιάκας, Αρχαιολογικός και Τουριστικός Οδηγός Νομού Τρικάλων,
 Τρίκαλα 1976
 Γεωργ. Ηλ. Ζιάκας, Ο «Ασκληπιός», τομ 6ος, Τρίκαλα 1974
 Δημ. Γ. Καλούσιου, Τρικαλινά Σύμμεικτα ΙΓ´
 Λεωνίδα Θ. Κωτούλα, Γοργογύρι Τρικάλων, Τρίκαλα 2003
 Θεόδωρος Α. Νημάς, Τρίκαλα ... Χάσια, Θεσσαλονίκη 1987
 Θεόδωρος Α. Νημάς, Δημοτικά τραγούδια της Θεσσαλίας, Θεσσαλονίκη 1983
 Τριαντάφυλλος Δ. Παπαζήσης, Τρικαλινό ημερολόγιο, 1996
 Τρικαλινά 16(1996)
 Τρικαλινά 11(1991)
 Τρικαλινό ημερολόγιο, 1981
 Κ. Ν. Α. Α΄ Γυμνασίου, εκδ. ΟΕΔΒ, Αθήνα 2000
 ΥΠΕΠΘ, Οδηγίες για την εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης Καινοτόμων Δράσεων,
 Αθήνα 2001
 Gerard de Vecchi, Διδάσκοντας μαζί μαθαίνοντας μαζί, μετάφραση: Ιωάννη
 Καλογνώμη, εκδόσεις Σαββάλας
 Karl Frey, Η «Μέθοδος project», μετάφραση: Κλεονίκη Μάλλιου, Αδελφών
 Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2002